

Nr 307.

Av herr **Bergström, Albert**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med 1927 års skolreform stående frågor m. m.

När riksdagen år 1927 fattade sitt beslut i skolfrågan och därvid bland annat beslöt, att fullständiga högre allmänna läroverk för flickor skulle upprättas i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, gjorde riksdagen i princip det uttalandet, att läroverk av samma typ, som i nämnda städer, skulle, efter stadsfullmäktiges hörande i fråga om villigheten att ikläda sig därmed förenade förpliktelser, upprättas i ytterligare nio städer, bland dem Norrköping. När sedermera stadsfullmäktige i Norrköping anmodades yttra sig rörande upprättandet av ett statligt högre flickläroverk i staden, förklarade sig fullmäktige vara beredda att ikläda staden de förpliktelser, som upprättandet av ett statligt flickläroverk skulle komma att medföra.

Emellertid blev, som bekant, Kungl. Maj:ts proposition vid 1929 års riksdag om inrättandet av nya statliga flickläroverk av riksdagen avslagen, varefter frågan hänsköts till förnyad utredning. Efter att på nytt ha prövat frågan kommo de sakkunnige till den uppfattningen, att i stället för ett fullständigt högre flickläroverk borde i Norrköping upprättas flickrealskola med förenad femårig och fyraårig linje. Som en följd av ett beslut i denna riktning räknade de sakkunnige med, att den kommunala mellan-skolan skulle komma att nedläggas.

Till allmän förvåning i den stad, varom här är fråga, har skolöverstyrelsen avstyrkt de sakkunniges förslag i vad det gäller upprättandet av flickrealskola, men däremot biträtt samma sakkunniges förslag i den del, som innebär, att gymnasiet i Norrköping måtte öppnas även för flickor. När med anledning av detta skolöverstyrelsens ställningstagande en stark besvikelse gjorde sig gällande bland Norrköpings stads för denna fråga intresserade medborgare, säger det sig självt, att besvikelsen blev än större, när man i Kungl. Maj:ts proposition nr 119 vid innevarande riksdag fann, att departementschefen ej blott förordat skolöverstyrelsens upphovs-linje med avseende å frågan om upprättande i staden av en flickrealskola utan också tagit avstånd från det av skolöverstyrelsen dock tillstyrkta förslaget att gymnasiet vid Norrköpings högre allmänna läroverk måtte öppnas även för flickor genom läroverkets omvandling till samgymnasium. Efter den behandling rikets fjärde stad vid åtskilliga tillfällen rönt från statens

och vissa dess myndigheters sida kan det visserligen sägas, att Kungl. Maj:ts ställningstagande i detta fall präglas av en viss konsekvens, men det synes onekligen vara på tiden, att en mera tillmötesgående politik komme att tillämpas. Den omständigheten, att Norrköpings stad genom upprättandet av kommunal mellanskola dragit försorg om att folkskolan erhållit nödig påbyggnad, kan givetvis icke utgöra rimlig anledning för staten att undanskjuta frågan angående upprättandet i nämnda stad av en statlig realskola för flickor. Att på slikt sätt honorera staden för dess insatser på undervisningens område strider uppenbarligen mot allt vad rätt och billighet kräver, ett förhållande som 1927 års skolsakkunnige tydligen voro fullt på det klara med, då de med avseende å stadens insatser betonade, »att inrättandet av en kommunal mellanskola i Norrköping har jämväl berett allmänna läroverkets realskola viss avlastning». I detta sammanhang torde det förresten vara lämpligt erinra därom, att staden under åren 1920—1929 anslagit ej mindre än 462,000 kronor till kommunala mellanskolan, och det får väl vid sådant förhållande icke anses vara någon oblyg begäran, att staten, när den nu äntligen gått in för ordnandet av den högre flickundervisningen, går Norrköpings stad till mötes åtminstone så långt, att en flickrealskola upprättas och att högre allmänna läroverkets gymnasium, i avvaktan på upprättandet av ett fullständigt flickläroverk, öppnas jämväl för flickor.

Då jag har mig bekant, att i en annan inom riksdagen väckt motion redogörelse lämnats rörande kommunala mellanskolans i Norrköping förhållanden, skall jag i detta hänseende inskränka mig till att betona, att det ur ekonomiska synpunkter knappast kan anföras några skäl för den av regeringen nu intagna ståndpunkten. Staten behöver icke vidkännas några ökade utgifter genom att i stället för bidrag till upprätthållandet av kommunala mellanskolan inrätta en statlig flickrealskola i staden. Departementschefen har icke heller anfört något dylikt skäl — allt vad han yttrar rörande Norrköpings begäran om ordnandet av flickundervisningen är faktiskt till sin innebörd sådant, att det så långt ifrån kan motivera ett uppskovsbeslut, att det tvärtom starkt talar för vidtagande av åtgärder utan ytterligare tidsutdräkt.

Beträffande de flickskolor, som enligt den kungl. propositionen nu böra upprättas, förutsätter departementschefen, att s. k. dubbel anknytning bör anordnas. Utan att här närmare ingå på denna sida av saken tillåter jag mig anföras, att, då man nu på högsta ort tydligen anser, att kommunala mellanskolan i Norrköping på ett tillfredställande sätt ombesörjer realskoleundervisningen, torde det icke från något håll kunna anföras övertygande skäl för kravet på att en statlig realskola för flickor bör grundas på annan anknytningsprincip än den, som gäller för kommunala mellanskolan, d. v. s. anknytning till folkskolans sjätte klass. Hur åsikterna i detta spörsmål än må skifta, borde det emellertid av alla kunna erkännas, att, med hän-

syn till rättvisa och billighet, rikets fjärde stad vore sakligt berättigad att vid detta tillfälle få sin flickskolefråga ordnad genom statens direkta ingripande.

Slutligen vill jag anföra, att jag vid uppställandet av ovan angivna önskemål givetvis vågat förutsätta, att staten vid upprättandet i Norrköping av en realskola för flickor kommer att bereda kommunala mellanskolans ordinarie lärarepersonal möjlighet att succesivt överflyttas till flickläroverket på samma villkor, som fastställdes av 1927 års riksdag beträffande lärarepersonalen vid de kommunala mellanskolor, som ombildats till statliga läroanstalter.

Jag tillåter mig nu med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119 hemställa, att riksdagen vid beslut om upprättande av flickrealskolor i vissa städer måtte

1) *dels* besluta, att i Norrköping skall från och med den tid Kungl. Maj:t bestämmer upprättas en realskola för flickor, under villkor att Norrköpings kommun åtager sig att tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler och möbelutrustning ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

2) *dels* besluta, att gymnasiet vid det högre allmänna läroverket i Norrköping skall från och med höstterminen 1930 provisoriskt ordnas som samgymnasium, under villkor att Norrköpings stad åtager sig tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler ävensom bostad eller hyresersättning åt rektor;

3) *dels* medgiva, att ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolan i Norrköping må, i den mån på grund av flickskolans inrättande den kommunala mellanskolan nedlägges eller till sin omfattning begränsas, kunna efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall överflyttas såsom ordinarie ämneslärare till flickrealskolan, därvid de grunder i avseende å avlöningsförmåner och pensionsrätt må äga tillämpning, som av 1927 års riksdag blivit fastställda i fråga om överflyttning till statsläroverk av de den 1 juli 1927 anställda ordinarie ämneslärarna vid kommunal mellanskola, som ombildas till allmänt läroverk, eller under punkten 5:o i Kungl. Maj:ts proposition nr 86/1929 föreslås i liknande hänseende;

4) *dels* medgiva, att statsbidrag till kommunala mellanskolan må, därest mellanskolan till följd av flickrealskolans inrättande successivt nedlägges, utan hinder av bestämmelserna i § 15 mom. 2 av kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927) utgå enligt de i samma kungörelse stadgade grunder, dock att i § 16 första stycket avsett statsbidrag skall utgå med 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass;

5) *dels* medgiva, att, därest kommunala mellanskolan till följd av flickrealskolas inrättande successivt nedlägges och därest förordnandet för rektor vid den kommunala mellanskolan upphör under tiden för mellanskolans avveckling, arvode åt den ordinarie ämneslärare vid mellanskolan, vilken förordnas till rektor under återstående avvecklingstid, må bestämmas till det i förhållande till nuvarande rektorsarvode reducerade belopp, som Kungl. Maj:t prövar skäligt;

6) *dels* besluta att, därest riksdagen lämnar sitt bifall helt eller delvis till vad här ovan föreslagits att träda i tillämpning redan under budgetåret 1930—1931, anvisa härför nödiga medel.

Stockholm den 18 mars 1930.

Alb. Bergström.